

الله اعلم
بما كنا نعمل

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی
گروه روانشناسی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی روانشناسی عمومی

بررسی رابطه عاطفه مثبت و منفی با ملاک های انتخاب رشته در میان داوطلبان
ورود به دانشگاه اصفهان

استاد راهنما:
دکتر مختار ملک پور

استاد مشاور:
دکتر حمیدرضا عریضی

پژوهشگر:
اعظم مغزه رناسی

۱۳۸۸/۱۰/۲۷

مطابقت در ۱۳۸۸
محمد علی نیک

تیرماه ۱۳۸۶

۱۳۰۰۱۳

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقق موضوع این پایان نامه متعلق
به دانشگاه اصفهان می باشد.

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه روانشناسی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی روانشناسی عمومی

تحت عنوان

بررسی رابطه عاطفه ی مثبت و منفی با ملاک های انتخاب رشته در میان داوطلبان ورود به دانشگاه

در تاریخ ۸۶/۴/۳۰ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء

با مرتبه ی علمی استاد

دکتر مختار ملک پور

استاد راهنمای پایان نامه

امضاء

با مرتبه ی علمی استادیار

دکتر حمیدرضا عریضی

استاد مشاور پایان نامه

امضاء

با مرتبه ی علمی دانشیار

دکتر ابوالقاسم نوری

استاد داورداخل گروه

امضاء

با مرتبه ی علمی استادیار

دکتر ایران باغبان

استاد داور خارج از گروه

امضای مدیر گروه

با تشکر و سپاسگذاری از

زحمات بی‌دریغ استاد فرهیفته جناب آقای دکتر ملک‌پور

راهنمایی‌های استاد ارجمند جناب آقای دکتر عریضی

مادر و پدرم که وجود مهربان‌شان پشتوانه سفتی‌هایم هستند.

شکریایی ستودنی همسرم که مهرش در پس هر احساس من است.

تقدیم به تو که

بارها از حلقه‌های موج طوفان بلا

چون پر کاهی مرا برداشتی

کدام جمعه

جهان از عطر بهشتی نرگس وجودت عطر آگین خواهد شد.

یا فارس الحجاز ادرکنی

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه‌ی بین عاطفه‌ی مثبت و منفی با ملاک‌های انتخاب رشته در میان داوطلبان ورود به دانشگاه اصفهان بود. بدین منظور ۱۹۵ نفر از داوطلبان که در سال تحصیلی ۸۳-۸۴ در امتحان ورودی دانشگاه نمره قبولی آورده و مجاز به انتخاب رشته بودند، به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. از میان ۱۹۵ نفر داوطلب، ۹۹ نفر دختر و ۹۶ نفر پسر بودند. برای ارزیابی عاطفه‌ی مثبت و منفی از مقیاس «عاطفه‌ی مثبت و عاطفه‌ی منفی» واتسن، کلارک و تلگن (۱۹۸۸) استفاده شد. برای ارزیابی ملاک‌های انتخاب رشته از «پرسشنامه تعیین ملاک‌های انتخاب رشته» و برای ارزیابی قطعیت در تصمیم‌گیری از «آزمون جونز» استفاده گردید. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بالا بودن عاطفه‌ی مثبت در داوطلبان منجر به افزایش انتخاب ملاک خودشکوفایی و کاهش ملاک اعتبار رشته شده است ($P < 0/05$). افزایش عاطفه‌ی منفی موجب انتخاب ملاک پول برای انتخاب رشته شده است ($P < 0/05$). عاطفه‌ی مثبت و منفی در چهار بعد گذشته، حال، آینده و به طور کلی، به ترتیب رابطه‌ی منفی با تصمیم‌گیری در مورد شغل و رابطه‌ی مثبت با تصمیم‌گیری در مورد رشته تحصیلی داشت ($P < 0/05$). همچنین نتیجه‌ی این پژوهش مشخص ساخت که دختران بیشتر از پسران، از ملاک خودشکوفایی برای انتخاب رشته استفاده می‌کنند و پسران نمرات بیشتری در تصمیم‌گیری در مورد انتخاب رشته تحصیلی نسبت به دختران کسب کردند ($P < 0/05$).

کلید واژه‌ها: عاطفه‌ی مثبت، عاطفه‌ی منفی، ملاک‌های انتخاب رشته

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات پژوهش
۱-۱	۱-۱ مقدمه.....
۳	۲-۱ شرح و بیان مسئله.....
۷	۳-۱ اهمیت و ارزش تحقیق.....
۸	۴-۱ اهداف پژوهش.....
۸	۱-۴-۱ اهداف اصلی.....
۸	۲-۴-۱ اهداف فرعی.....
۸	۵-۱ فرضیه های پژوهش.....
۸	۱-۵-۱ فرضیه های اصلی.....
۸	۲-۵-۱ فرضیه های فرعی.....
۹	۶-۱ تعاریف نظری و عملیاتی اصطلاحات.....
۹	۱-۶-۱ تعاریف نظری.....
۱۰	۲-۶-۱ تعاریف عملیاتی.....
	فصل دوم : پیشینه پژوهش
۱۱	۱-۲ مقدمه.....
۱۱	۲-۲ سلامت ذهن.....
۱۱	۱-۲-۲ تعریف سلامت ذهن.....
۱۴	۲-۲-۲ مولفه های سلامت ذهن.....
۱۵	۳-۲ رابطه ی عاطفه ی مثبت و منفی.....
۲۳	۴-۲ نظریه های مربوط به عاطفه ی مثبت و منفی.....
۲۳	۱-۴-۲ نظریه ی روان تحلیل گری.....
۲۴	۲-۴-۲ نظریه ی پدیدار شناسی کارل راجرز.....

عنوان	صفحه
۳-۴-۲ نظریه ی صفات	۲۵
۴-۴-۲ نظریه های تداعی گرایانه	۲۶
۵-۴-۲ نظریه قضاوت	۲۷
۶-۴-۲ نظریه شناختی	۲۸
۷-۴-۲ نظریه ی اسناد	۲۹
۸-۴-۲ نظریه تحریک بهینه رفتار	۳۱
۹-۴-۲ نظریه زیستی	۳۳
۱۰-۴-۲ نظریه هدف	۳۴
۱۱-۴-۲ مدل راسل	۳۵
۱۲-۴-۲ مدل خط پایه	۳۶
۱۳-۴-۲ الگوی سه بخشی	۳۷
۵-۲ عوامل جمعیت شناختی	۳۸
۱-۵-۲ درآمد	۳۸
۲-۵-۲ پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۴۱
۳-۵-۲ سن	۴۲
۴-۵-۲ تفاوت های جنسیتی	۴۵
۵-۵-۲ تحصیلات	۴۶
۶-۲ عوامل موثر برعاطفه ی مثبت ومنفی	۴۷
۱-۶-۲ رویدادهای زندگی	۴۷
۲-۶-۲ شخصیت	۴۸
۳-۶-۲ برانگیختگی و استرس	۵۰
۴-۶-۲ تصمیم گیری	۵۳
۵-۶-۲ تفکر	۵۶
۶-۶-۲ سلامتی	۶۰
۷-۲ ملاک های انتخاب رشته	۶۴

۶۴	۱-۷-۲ تاریخچه ی کنکور.....
۶۵	۲-۷-۲ آسیب های کنکور .....
۶۷	۳-۷-۲ تاثیر کنکور برعواطف .....
۶۹	۴-۷-۲ مشکلات انتخاب رشته .....
۷۱	۵-۷-۲ عوامل موثر برانتخاب رشته .....
۷۷	۸-۲ بازنگری پژوهش های انجام شده .....
۷۷	۱-۸-۲ پژوهش های انجام شده در خارج از کشور.....
۸۱	۲-۸-۲ پژوهش های انجام شده درداخل کشور .....
۸۳	۹-۲ خلاصه فصل .....

فصل سوم : روش پژوهش

۸۵	۳-۱ طرح کلی پژوهش .....
۸۶	۳-۲ جامعه آماری .....
۸۶	۳-۳ نمونه های پژوهش .....
۸۶	۳-۴ ابزار .....
۸۸	۳-۵ روش اجرای پژوهش .....
۸۹	۳-۶ روش های آماری .....

فصل چهارم : یافته های پژوهش

۹۰	۴-۱ مقدمه .....
۹۰	۴-۲ یافته های توصیفی .....
۹۵	۴-۳ یافته های استنباطی .....
۹۵	۴-۳-۱ فرضیه های اصلی .....
۹۸	۴-۳-۲ فرضیه های فرعی .....
۱۱۳	۴-۴ خلاصه و جمع بندی .....

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

۱-۵ مقدمه	۱۱۴
۲-۵ بحث در مورد یافته های پژوهش	۱۱۵
۱-۲-۵ فرضیه های اصلی	۱۱۵
۲-۲-۵ فرضیه های فرعی	۱۱۶
۳-۵ محدودیت های پژوهش	۱۱۹
۴-۵ پیشنهاداتی جهت انجام پژوهش های آتی	۱۲۰
پیوست ها	۱۲۱
پیوست ۱	۱۲۱
پیوست ۲	۱۲۲
پیوست ۳	۱۲۴
منابع	۱۲۷

فهرست شکل ها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲ : ساختار دو عاملی عاطفه	۱۶
شکل ۲-۲ : محور عواطف مثبت و منفی	۱۷
شکل ۳-۲ : رابطه ی ساختاری عاطفه مثبت و منفی با اختلالات اضطراب و افسردگی	۱۹
شکل ۴-۲ : تحلیل اسنادی هیجان	۳۰
شکل ۵-۲ : ارتباط سطح درونشدهای حسی و میزان لذت طلبی به عنوان کنشی از برونگرایی - درونگرایی	۳۲
شکل ۱-۴ : نمودار ستونی میانگین نمرات عاطفه ی مثبت داوطلبان دختر و پسر بر حسب جنسیت	۹۳
شکل ۲-۴ : نمودار ستونی میانگین نمرات عاطفه ی منفی داوطلبان دختر و پسر بر حسب جنسیت	۹۳
شکل ۳-۴ : نمودار ستونی میانگین نمرات ملاک های انتخاب رشته داوطلبان دختر و پسر بر حسب جنسیت	۹۴
شکل ۴-۴ : نمودار ستونی میانگین نمرات تصمیم گیری در مورد شغل ورشته تحصیلی داوطلبان دختر و پسر بر حسب جنسیت	۹۴

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱ : تعداد و درصد افراد نمونه براساس جنسیت.....	۸۶
جدول ۴-۱ : میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش.....	۹۱
جدول ۴-۲ : میانگین وانحراف استاندارد متغیرهای پژوهش برحسب جنسیت.....	۹۲
جدول ۴-۳ : ضریب همبستگی عاطفه مثبت و منفی ملاک های انتخاب رشته داوطلبان ورود به دانشگاه.....	۹۵
جدول ۴-۴ : ضریب همبستگی بین عاطفه ی مثبت و منفی با تصمیم گیری درمورد شغل و رشته تحصیلی.....	۹۷
جدول ۴-۵ : ضریب همبستگی عاطفه مثبت ومنفی با ملاک های انتخاب رشته داوطلبان دختر ورود به دانشگاه.....	۹۸
جدول ۴-۶: ضریب همبستگی عاطفه مثبت ومنفی با ملاک های انتخاب رشته داوطلبان پسر ورود به دانشگاه.....	۹۹
جدول ۴-۷ : ضریب همبستگی بین عاطفه مثبت ومنفی با تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی.....	۱۰۰
جدول ۴-۸: ضریب همبستگی بین عاطفه ی مثبت ومنفی با تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی داوطلبان پسر ورود به دانشگاه.....	۱۰۱
جدول ۴-۹: تحلیل رگرسیون گام به گام جهت پیش بینی عاطفه ی مثبت کل داوطلبان ورود به دانشگاه برحسب ملاک های انتخاب رشته وتصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی.....	۱۰۲
جدول ۴-۱۰ : ضرایب خام واستاندارد معادله رگرسیون جهت پیش بینی عاطفه ی مثبت کل داوطلبان ورود به دانشگاه.....	۱۰۳
جدول ۴-۱۱: تحلیل رگرسیون گام به گام جهت پیش بینی عاطفه ی منفی کل داوطلبان ورود به دانشگاه برحسب ملاک های انتخاب رشته وتصمیم گیری در مورد شغل ورشته تحصیلی.....	۱۰۳

عنوان

صفحه

- جدول ۴-۱۲: ضرایب خام و استاندارد معادله پیش بینی عاطفه ی منفی کل داوطلبان ورود به دانشگاه ۱۰۴
- جدول ۴-۱۳: تحلیل رگرسیون گام به گام جهت پیش بینی عاطفه ی مثبت داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه برحسب ملاک های انتخاب رشته و تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی ۱۰۴
- جدول ۴-۱۴: ضرایب غیراستاندارد و استاندارد معادله پیش بینی عاطفه ی مثبت داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه ۱۰۵
- جدول ۴-۱۵: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام جهت پیش بینی عاطفه ی منفی داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه برحسب ملاک های انتخاب رشته و تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی. ۱۰۶
- جدول ۴-۱۶: ضرایب غیر استاندارد و استاندارد معادله پیش بینی عاطفه ی منفی دختر و پسر ورود به دانشگاه ۱۰۷
- جدول ۴-۱۷: آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس های نمرات متغیرهای پژوهش ۱۰۸
- جدول ۴-۱۸: آزمون باکس جهت بررسی تساوی کوواریانس نمرات ۱۰۹
- جدول ۴-۱۹: تحلیل واریانس چندمتغیری جهت مقایسه عاطفه ی مثبت و منفی داوطلبان ورود به دانشگاه برحسب جنسیت ۱۰۹
- جدول ۴-۲۰: میانگین باقیمانده نمرات عاطفه ی مثبت و منفی داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه ۱۱۰
- جدول ۴-۲۱: تحلیل واریانس چندمتغیری جهت مقایسه تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی داوطلبان ورود به دانشگاه برحسب جنسیت ۱۱۱
- جدول ۴-۲۲: میانگین باقیمانده نمرات تصمیم گیری در مورد شغل و رشته تحصیلی داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه ۱۱۱
- جدول ۴-۲۳: تحلیل واریانس چندمتغیری جهت مقایسه ملاک های انتخاب رشته داوطلبان ورود به دانشگاه برحسب جنسیت ۱۱۲
- جدول ۴-۲۴: میانگین باقیمانده نمرات ملاک های انتخاب رشته داوطلبان دختر و پسر ورود به دانشگاه ۱۱۲

فصل اول

کلیات پژوهش

۱- مقدمه

عواطف یکی از جنبه های رفتار است که نقش مهمی در زندگی انسانها دارد. بدون عواطف، زندگی بشر تقریباً خسته کننده و بی معنی می شود. انسان از طریق همین عواطف است که دنیا را پر از معنی و سرشار از احساسات در می یابد. اگر گفته شود که انسان ها در مورد تمامی موجودات جاندار و بی جانی که می شناسند و در هر موقعیتی، عواطف خاصی دارند، سخنی به گزاف گفته نشده است (هریس، ۱۳۸۰؛ ترجمه یمینی و داوودی).

عواطف، بخش اساسی از نظام پویای شخصیت آدمی است. ویژگیها و تغییرات عواطف، چگونگی برقراری ارتباط عاطفی و درک و تفسیر عواطف دیگران نقش مهمی در رشد، سازمان شخصیت، تحول اخلاقی، تصمیم گیری فرد، روابط اجتماعی، شکل گیری هویت و مفهوم خود دارد (لطف آبادی، ۱۳۸۰).

به عقیده سارنی و همکاران^۱ (۱۹۸۸)، عواطف آدمی انرژی بخش رشد است و تغییرات پیچیده تر شدن

آنها در طول زندگی نه تنها رفتار را بلکه تمام سازمان شخصیت آدمی را متأثر می سازد.

بری جیز^۲ تاکید می کند که رفتار عاطفی از منشعب شدن عواطف اصلی خاصی بوجود

می آید. اصل مهمی که در رشد عواطف باید در نظر داشت این است که رشد عواطف نیز مانند رشد سایر

جنبه های رفتار از قوانین مشخص و معینی پیروی می کند (پورمقدس، ۱۳۶۷).

تا کنون بشر نتوانسته است به این موضوع دست یابد در کدامیک از مراحل تکامل، موجودات زنده دارای

عواطف می شوند. بسیاری از دانشمندان مانند داروین^۳، بر این عقیده اند که عواطف انسانها مانند بعضی دیگر از

خصوصیات وی از همان ابتدای تولد وجود دارد. او همچنین تاکید می کند که عواطف بطور کلی، برای بقا

انسان سودمند می باشند. عواطف از آن جهت برای بقای بشر سودمند می باشند که فعالیتهای آنان را به سوی

هدفی متوجه می سازند و بدین ترتیب، انسان را وادار به انجام کارهایی می نمایند که برای بقای وی سودمند می

باشند و او را از انجام کارهایی که جهت بقای او مضر است آگاه می سازند اکثر روان شناسان از پژوهشهای خود

به این نتیجه رسیده اند که تقریباً تمام نشانه های عواطف اصلی آدمی را می توان از دوره ی نوزادی مشاهده کرد

(مالاتستا و همکاران^۴، ۱۹۹۱، به نقل از لطف آبادی، ۱۳۸۰).

برخی از محققان بر این باورند که عواطف مستقیماً در چهره ی فرد نمایان می شود. مانند شادی، علاقه،

ترس، خشم، غم و نظایر اینها که از اولین هفته های زندگی قابل مشاهده اند (ایزارد^۵، ۱۹۷۷).

گروه دیگری از محققان دریافته اند که عواطف فرد در آغاز زندگی محدود به دو مورد است. یکی انگیزه

شادی طلبی و دیگری اجتناب از غم، به تدریج و در طول سال اول زندگی است که سایر عواطف براساس دو

انگیزش عاطفی فوق شکل مشخص خود را پیدا می کند (فاکس، کالکینز و بل^۶، ۱۹۹۳).

واتسن و تلگن^۷ (۱۹۸۵) عواطف را به دو بعد عاطفی پایه تقسیم بندی می کنند. یکی عاطفه منفی

است. بدین معنی که شخص تا چه میزان احساس ناخوشایندی و ناخوشایندی می کند. این عاطفه طیف

1- Saarni

2- Bridges

3- Darwin

4- Malatesta- Magai

5- Izard

6- Fox, Calkins & Bell

7- Watson & Tellegen

گسترده ای از حالت های خلقی منفی مانند ترس، غم، خشم، گناه، تحقیر و تنفر را در بر می گیرد. از سوی دیگر، عاطفه مثبت در برگیرنده طیف گسترده ای از حالت های خلقی مثبت از جمله شادی، احساس توانمندی، شور و شوق، تمایل، علاقه و اعتماد به نفس است.

۲-۱ بیان مسئله

عواطف نیز به اندازه جسم و ذهن در طول زندگی انسان تاثیر بسزایی در درک و روابط اودارند، عواطف مانند انرژی، وارد سیستم بدن می شود و احساس فرد را بر می انگیزد. این انرژی آن طور که تصور می شود نه به وجود می آید و نه از بین می رود، بلکه به جریان می افتد و فرد را بر می انگیزاند تا تصمیمات گوناگونی را اتخاذ نماید (یزدچی، ۱۳۸۴).

از مسائلی که امروزه مورد توجه بسیاری از روانشناسان و متخصصان سلامت روان می باشد، موضوع سلامت ذهن و عناصر اصلی آن یعنی عاطفه ی مثبت و عاطفه ی منفی می باشد. اهمیت توجه به سلامت روان تا حدی است که در مورد آن شاخص های خاصی تهیه شده است (دینر، ۲۰۰۰).

سلامت ذهن^۱ (بهزیستی درونی) را حداکثر عاطفه مثبت و حداقل عاطفه منفی تعریف کرده اند (دینر^۲، ۱۹۸۴). سلامت ذهن منعکس کننده ی افکار و عواطف مثبت در مورد زندگی فردی می باشد. در سطح شناختی، سلامت ذهن شامل یک حس کلی از رضایت زندگی می باشد که با رضایت خاص از کار، ازدواج و سایر ابعاد زندگی بدست می آید. در سطح عاطفی، افراد دارای سلامت ذهن بالا عمدتاً دارای هیجانات مثبت هستند و از ارزیابی مثبت رویدادهای در حال وقوع استقبال می کنند. افراد دارای سلامت ذهن پایین شرایط و رویدادها را نامطلوب ارزیابی می کنند و به همین دلیل هیجانات نامطلوب مثل اضطراب و افسردگی را تجربه می کنند. مفهوم سلامت ذهن برای پژوهشگران روانشناسی زمینه های بسیار جدیدی را گشوده است که برای برخی از آن ها هنوز پاسخ قطعی یافته نشده است. مثلاً این سوال که آیا عواطف منفی و مثبت دو سازه کاملاً مستقل از یکدیگر هستند؟

^۱ -Subjective Well-Being

^۲ - Diener, Emmons

برخی از روانشناسان عاطفه مثبت و منفی را کاملاً مستقل از یکدیگر یافته اند (واتسون، ۱۹۸۸؛ واتسون، کلارک^۱ و تلگن، ۱۹۸۸؛ واتسون و تلگن، ۱۹۸۵). در حالیکه پژوهشگران دیگر آن را دوسازه مربوط به هم یافته اند که همبستگی بین آن ها منفی است (جاج ویرتس^۲، ۱۹۹۳، وار، بارتر و بران بیرچ^۳، ۱۹۹۳، زائند ترا^۴، ۱۹۸۸، سیمونشن^۵، ۲۰۰۰).

دینر (۱۹۹۰) بیان می کند که دوسازه عاطفه مثبت و منفی تحت شرایطی ممکن است از یکدیگر مستقل و تحت شرایطی دیگر به هم وابسته باشند. این شرایط که وی آنها را مرزی می خواند شامل فواصل زمانی نمونه گیری شده، نوع مقیاس مورد استفاده، نوع هیجانات خاص مورد بررسی و نیز آزمودنی ها می باشد. برای مثال، دینروامونس (۱۹۸۴) معتقدند هنگامیکه فواصل زمانی به یکدیگر نزدیک باشد، برای مثال گزارش های مربوط به عاطفه در فاصله چند روز جمع آوری شده باشد، عواطف مثبت و منفی به یکدیگر وابستگی دارند. اما با گذشت زمان هنگامیکه در پژوهش طولی رابطه ها در فواصل چند ماه بررسی گردند این عواطف مثبت و منفی از یکدیگر مستقل می گردند.

در پژوهشهای آرگایل (ترجمه گوهری و همکاران، ۱۳۸۲) مربوط به هیجانات و حالات خلقی مثبت معلوم شده است که این حالات و هیجانات شامل احساسات لذت بخش، رهایی و اعتماد به نفس، میزان بالای سرور و میزان نسبتاً بالای علاقه می باشد (ایزارد، ۱۹۷۷).

واتسن، کلارک و تلگن (۱۹۸۸)، عاطفه مثبت را حالتی از انرژی فعال، تمرکز زیاد و اشتغال به کار لذت بخش می دانند، بطوریکه کاهش آن با اندوه و افسردگی همراه می شود، همچنین عاطفه منفی را یک بعد عمومی از یاس درونی و عدم اشتغال به کار لذت بخش می دانند که به دنبال آن حالت های خلق اجتنابی از قبیل خشم، حقارت، احساس گناه، ترس و عصبانیت پدید می آید و کاهش آن منجر به یک حالت آرامش می گردد. بنابراین، این دو عاطفه بیانگر ابعاد اصلی حالات عاطفی انسان می باشند. آیزن^۶ (۲۰۰۱)، معتقد است که در اکثر مواقع، عاطفه مثبت موجب بهبود حل مسئله و تصمیم گیری شده و به پردازشگری بهتر شناختی منجر می شود. همچنین فرد در مواجهه با شرایط مختلف انعطاف پذیر تر و خلاق تر خواهد بود.

^۱ -Clark

^۲ -Judge & Berts

^۳ - Warr , Barter & Brownbridge

^۴ -Zautra

^۵ -Simontion

^۶ -Isen

در مطالعات روشن شده که عوامل کامیابی و موفقیت افراد ناشی از احساسات و عواطف مثبت است که آنان در خود ایجاد می کنند و برعکس افراد ناموفق کسانی هستند که احساسات و عواطف منفی را در خود پرورش می دهند. عاطفه مثبت نشان دهنده ی تعاملات لذت بخش فرد با محیط می باشد که به تبع آن فرد احساس فعال بودن و شور و اشتیاق در خود می یابد، در حالیکه عاطفه منفی نشان دهنده ی تعاملات منفی با محیط و آشفتگی ذهنی در سطح بالا برای فرد است. عواطف مثبت و منفی، از جمله عواملی است که در بهداشت روان، رضایت از زندگی و نهایتاً کارآیی افراد نقش موثری را ایفا می کند (واتسن، کلارک و تلگن، ۱۹۸۸).

از آنجا که خصوصیات روانی انسان ارجله حالات عاطفی نقش مهمی در بهداشت روانی، موفقیت شغلی، رضایت از زندگی و پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد، لذا می توان وجود عواطف مثبت و یا منفی در او را به منزله یک عامل بسیار مهم در تامین مسائل فوق دانست. از این رو می توان اشاره نمود که وجود عواطف خوشایند و یا ناخوشایند در انتخاب رشته دانشگاهی می تواند نقش مهمی داشته باشد.

راهیابی به دانشگاه و پذیرفته شدن در رشته هایی با موقعیت اجتماعی بالا یکی از آرزوهای اکثر قریب به اتفاق جوانان ایرانی و خانواده های آنان می باشد. انگیزه شدید ورود به دانشگاه چنان دانش آموزان و خانواده های آنان را به فعالیت و تکاپو وا می دارد که چه بسا عدم موفقیت در آن ممکن است مسایل و مشکلات روانی و عاطفی شدیدی برای آنان بوجود آورد.

علاوه بر آزمون سراسری کنکور، فرآیند انتخاب رشته و ملاکهایی که در انتخاب رشته دخیل اند نیز عامل مهمی در تنش افراد، میزان موفقیت و شکست ناشی از نحوه ی گزینش رشته، بعد از شرکت در امتحان کنکور است، بویژه با محدودیت زمانی که وزارت علوم در اختیار داوطلبین قرار می دهد (بار محمدیان، سهرابی و عریضی، ۱۳۸۴). شیوه انتخاب رشته داوطلبان ورود به دانشگاهها دارای مشکلات بسیار زیادی است که مسئولان سازمان سنجش کشور نیز به آن اذعان دارند (رحیمی، ۱۳۸۰).

در حال حاضر، علاقه به رشته تنها یکی از عوامل انتخاب رشته در ایران می باشد. طیف ملاکهای انتخاب رشته در بین دانشجویان بسیار گسترده است تا جایی که برای برخی افراد صرفاً قبول شدن در دانشگاه و برای دیگران بدست آوردن شغلای خاص از طریق قبول شدن در دانشگاه مورد نظر است.

انتخاب رشته و ملاکهای دخیل در آن از نظر رئیس سازمان سنجش کشور به چند ملاک بستگی دارد (رحیمی، ۱۳۸۰)، وی تنها به نوع رشته، نوع دانشگاه، علاقه و نمره کل به عنوان ملاکهای انتخاب رشته توجه

کرده است، اما ملاکهای انتخاب رشته، در واقع گسترده تر از این تعداد معدود می باشند (حسینی، ۱۳۶۶، مجتهدی، ۱۳۷۳).

در پژوهشهایی که در خارج کشور انجام شده است، ملاکهای انتخاب رشته در دانشگاه تا حدودی متفاوت است و دلیل آن، این است که عدم تعادل بین عرضه و تقاضا که در ورود به دانشگاه در ایران جلب نظر می کند، و در این کشورها وجود ندارد. در این کشورها برای سنجش توانایی دانشجویان، از آزمونهای تواناییهای شناختی از قبیل SAT^۱ و یا آزمونهای شخصیت و انگیزش استفاده می کنند. در نظام کنونی انتخاب دانشجو در ایران، چنین سنجشهای روانشناختی صورت نمی گیرد. این امر می تواند باعث شود تا احتمالاً داوطلبان به رشته هایی وارد شوند که برای گذراندن آنها انگیزه لازم را ندارند (مجتهدی، ۱۳۷۹).

حسینی (۱۳۶۶) و مجتهدی (۱۳۷۳)، اشاره می کنند که ملاکهای انتخاب رشته فقط به نوع رشته، نوع دانشگاه، علاقه و نمره کل وابسته نمی باشند و باید ملاکهای دیگری را نیز در نظر گرفت. این دو محقق نشان می دهند که در انتخاب رشته باید به سایر ملاکها نیز توجه شود. بنابراین، با توجه به اهمیت موضوع فوق مبنی بر انتخاب رشته توسط داوطلبان ورود به دانشگاه ها ضروری به نظر می آید که علاوه بر رعایت ملاک های علمی، باید به عوامل روانشناختی که در انتخاب رشته موثرند توجه نمود. از جمله این عوامل می توان به چگونگی و کیفیت عواطف داوطلبان از جمله عواطف مثبت و منفی اشاره نمود. بنابراین در تحقیق حاضر سعی می شود به بررسی ملاکهای دیگری مثل حالات عاطفی فرد که در تصمیم گیری های او نقش دارند نیز پرداخته شود.

۱-۳ اهمیت و ارزش تحقیق

در سال ۲۰۰۰ در مجله روان شناسی آمریکا، سلینگمن^۲ توجه روان شناسان را به روان شناسی مثبت معطوف نمود. تا آن زمان بیشتر تحقیق های روان شناسی در حیطه ی روانشناسی مربوط به حالات منفی از قبیل افسردگی و نظایر این موارد بود. به دنبال مقاله سلینگمن که با مقاله های متعدد در جهت حمایت از این چرخش در مطالب روانشناسی آمده بود حجم مقاله ها در زمینه هایی از قبیل سلامت ذهن، سرزندگی و عاطفه مثبت و منفی که به روانشناسی مثبت مربوط می باشند تا حد زیادی گسترش یافته است.

^۱ -Scholastic Aptitude Test

^۲ -Seligman